

ערכין ט - ולא נראה יתר על שמונה

סיכום מהלך הסוגיה

במשנתנו מדובר כשאין מתקיים קידוש-החודש כסדרו לפי הראייה (תוספתא א, ה; רמב"ם הל' קידוש החודש יח).

אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברים בשנה (פשוטה), ולא נראה יתר על שמונה.

רקע: אורך חודש-לבנה (=הזמן הממוצע שבין מולד למולד) כ-29½ יום. לפי זה, כדי לשמור על איזון יש לעשות חודש מלא (30) וחודש חסר (29) לסירוגין. ואם לא עשו כן, כל חודש-חורג יוצר פער של כחצי יום (לכאן או לכאן) בין המולד ובין ראש החודש. כדי למנוע מרחק גדול בין המולד ובין ר"ח, דבר שיגרום ללעז, המשנה מגבילה את מספר החדשים החורגים.

- עולא:** טעם לדין הראשון ☺: שאין לעשות 9 חסרים. 8 מלאים - אי אפשר, ולא יועיל עיבור דאשתקד כי הוא 30 יום
- רב הונא:** זה דין נוסף כנגדו: אין לעשות 9 מלאים. ואפשר 8 במוצאי מעוברת שעבורה היה 29 כרשב"ג (שהעיבור 29 או 30)

וגם בארבעה מלאים אין די, שא"כ הם 8 חסרים והירח החדש יתאחר מכניסת ר"ה שתי יממות (חצי יממה מכל חודש-חורג); אלא כשהשנה שעברה היתה מעוברת בתוספת של 30 יום (והשאירה יתרון של חצי יממה, והירח עתה יתאחר רק ביממה וחצי, והעיבור יאמר: כנראה כבר נראה, ואנו לא הבחנו).

- בשלמא...** כסלו וסיון חסרים (8) / כסלו חסר (7)
- מיתיבי:** ר"ה חל רק ביום הנף ☹ / או לאור עיבורו ☹
- אלא... קשה:** מרחשון ואייר מלאים (=8) - ר"ה לאור-אור עיבורו!

אך גם לעולא קשה: כשלא מילאו בחורף, אלא אייר (=7 מלאים) - נמצא ר"ה לאור-אור עיבורו! - אלא ברייתא זו כאחרים, שכל החדשים קבועים כסדרם וא"צ לקדש ע"פ הראייה; ור"ה ביום-הנף - כשעיברו את השנה בחודש מלא וחיסרו תחתיו את ניסן.

שמואל:
בשנת לבנה 352-356 יום.
☹ אפשר 8 מלאים
רבי: עשינו 9 חסרים, ונראה בזמנו! רשב"ר: זו מעוברת (30) ואשתקד עשינו 8 מלאים

חשבון החודש הוא 29½ יום + 793 חלקים. לפ"ז שנה = 354 יום + 8 שעות + 876 חלקים. מודים אחרים שיש להוסיף יום פעם ב-3 שנים (על השעות) + פעם בכ-30 שנה (על החלקים).
[כיום, בלוח הקבוע: שנה פשוטה 353-355 יום. לכל היותר 7 מלאים, 7 חסרים. במעוברת נוסף חודש בן 30 יום. עצרת חלה 'ליום הנף', ור"ה 'לאור עיבורו', וזה כלל א"ת ב"ש ג"ר שברש"י]

לוח חצי-שנה להמחשה: החדשים כסדרם, פסח ביום ראשון. מסומנים: יום הנף (ממחרת הפסח, יום שני), אור עיבורו (א' באייר, שלישי), אור-אור עיבורו (רביעי). ראש השנה הבא חל ב'אור עיבורו' (כמו א' באייר), לפי הפלל ג"ר (רש"י).

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל
ניסן	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט
אייר																													
סיון																													
תמוז																													
אב																													
אלול																													

[תמוז התשפ"ד]